

ORGANIZOVANÝ ZLOČIN A NADNÁRODNÝ ORGANIZOVANÝ ZLOČIN¹

Piero Leanza

1. Organizovaný zločin: celosvetová výzva

Organizovaný zločin jednoznačne nie je nový jav a jeho pôvod siaha do samotného vzniku organizovaných spoločenstiev. Časom v jednotlivých krajinách nadobudol rôzne formy, pričom sa vždy prispôboval zmenám v spoločnosti.

Donedávna neexistovali analytické či komparatívne štúdie o zrode a vývoji organizovaného zločinu. Dodnes neexistuje všeobecne prijatá definícia „organizovaného zločinu“. Tento jav je však rozšírený celosvetovo a predstavuje výzvu temer pre všetky štáty.

Na ďalších stranách sa pokúsime ustáliť definíciu organizovaného zločinu, ale už tu môžeme povedať, že vždy, keď skupina osôb vytvorí organizovanú a stabilnú štruktúru s cieľom páchať množstvo závažných trestných činov, ide o „organizovaný zločin“.

Archeotyp tohto javu možno nájsť v spontánnom združovaní (najčastejšie ľudí z najchudobnejších vrstiev spoločnosti), ktoré v dávnych dobách prekvitalo v rôznych častiach sveta, najmä z dôvodu odboja proti útlaku miestnych vládnucich orgánov². Napríklad talianska „Mafia“ sa zrodila po páde feudalizmu na Sicílii začiatkom 19. storočia s cieľom urovnávať spory a poskytovať ochranu ľuďom a ich tovarom³. Avšak časom sa vyvinula a zmenila sa na dobre organizovanú skupinu, ktorá sa neskôr rozšírila aj do USA, kde bola známa pod názvom „*La Cosa Nostra*“ a ktorá sa venovala rôznej trestnej činnosti od „klasického“ výpalného po obchodovanie s drogami, od obchodovania s ľuďmi až po sofistikovanú ekonomickú kriminalitu.

Zločinecké organizácie môžu mať buď hierarchickú štruktúru alebo podobu siete.

Napríklad sicílska mafia (a podobne iné druhy talianskych mafii podobných organizácií ako napr. *Ndrangheta*, *Camorra* a *Sacra Corona Unita*), i keď pozostáva z niekoľkých „rodín“, má podľa všetkého pyramídovú hierarchickú štruktúru s ústredným výborom (nazývaným *Cupola*),

---

¹ Tento dokument obsahuje výňatky z diela Autora, a preto podlieha ochrane autorských práv v súlade s platnými zákonmi. *Dielo ani jeho žiadnu časť nemožno publikovať, šíriť, zdieľať, používať či rozmnožovať žiadnym spôsobom bez predchádzajúceho písomného súhlasu Autora.*

² T. Obokata, *Transnational Organised Crime in International Law*, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2010, s. 3. Autor uvádza inter alia príklady čínskych *Triád*, japonskej *Yakuzy* a tureckého *Kabadyi* (z čias Osmanskej ríše), ktoré predstavujú spoločné znaky (s. 2-3).

³ D. Gambetta, *The Sicilian Mafia: The Business of Private Protection*, Harvard University Press, Cambridge, 1993, s. 90-94. Autor výstižne opisuje Mafiu ako „špecifický ekonomický subjekt, podnik, ktorý produkuje, ponúka a predáva súkromnú ochranu“ (s. 1) a kritizuje definíciu sicílskej Mafie ako „podniku násilia“, pričom zdôrazňuje, že „násilie je prostriedkom, nie účelom; zdrojom, nie výsledným produktom“ s dôrazom na to, že „komodita, o ktorú v skutočnosti ide, je ochrana“ (s. 2).

ktorý riadi hlavné činnosti a prijíma najdôležitejšie rozhodnutia⁴. Ďalšie zločinecké organizácie nasledujú podobný hierarchický model, napr. japonská *Yakuza* a albánska mafia⁵.

Niektoré zločinecké skupiny sú naopak organizované v sieti, napr. kolumbijské drogové kartely a čínske a hongkonské *Triády*. Avšak pri *Triádach* je potrebné podotknúť, že predstavujú hierarchický model (každá Triáda je štruktúrovaná pyramídovo, pričom členovia vykonávajú špecifické úlohy a funkcie) a sieť zároveň (viac Triád je prepojených a interagujú vo svojich kriminálnych aktivitách)⁶. Podobne ruská mafia nie je organizovaná v jasne pyramídovej a hierarchickej štruktúre, ale pozostáva z viacerých zločineckých skupín, z ktorých však každá má podobnú organizačnú štruktúru⁷.

Niektorí autori uvádzajú, že sieťový model má aj nevýhody v porovnaní s hierarchickým usporiadaním, hlavne preto, že zločinecké siete vznikajú kvôli dosahovaniu ekonomického zisku, dôsledkom čoho sa spojenectvá ľahko narušia, keď sa zločinecká skupina rozhodne získať väčší podiel pre seba a zbaviť sa bývalého „partnera“⁸. V tomto ohľade je hierarchický model, ktorý sa vyskytuje v talianskej mafii, japonskej *Yakuze*, albánskej mafii, *et alia*, stabilnejší, pravdepodobne kvôli silným putám medzi členmi kriminálnej skupiny, pokrvným zväzkom, rodinným alebo kmeňovým zväzkom. Príslušnosť k tej istej etnickej skupine a používanie prísah a rituálov preukázateľne vytvára silné puto medzi členmi kriminálnych organizácií, čo je prípadom napríklad čínskych *Triád*⁹.

2. Definície organizovaného zločinu

V článku uverejnenom v roku 1931 Walter Lippmann opisuje tzv. „podsvetie“ americkej spoločnosti. Jeho popis sa hodí viac než neskoršie definície iných autorov na jav organizovaného zločinu¹⁰. Autor vychádza z predpokladu, že „*podsvetie nespadá do kategórií bežnej kriminality*“, a nedá sa „*zlikvidovať presadzovaním zákonnosti*“ a uvádza, že podsvetie „*plní funkciu, ktorá v konečnom dôsledku vychádza z dopytu verejnosti*“. Veď Lippmann nakoniec aj zdôrazňuje, že síce nezákonné, existujú však služby (prostitúcia, obchodovanie s drogami a alkoholom, atď.), po ktorých „*túži ľudský apetít*“, čo umožňuje rozkvet „*veľkého odvetvia*“ kontrolovaného „*podsvetím*“, ktorého „*produkty konzumujú najlepší americkí muži a ženy*“. Ďalej poznamenal, že tieto „*služby*“ však „*nevyčerpávajú funkcie podsvetia*“, ktoré tiež „*zohráva úlohu pri fungovaní nášho hospodárstva*“¹¹.

Dnes neexistuje všeobecne akceptovaná definícia organizovaného zločinu, ktorá by sa uplatňovala v rôznych právnych systémoch sveta. Niektoré štáty vo svojom národnom práve kodifikovali definíciu organizovaného zločinu – buď ratifikáciou Dohovoru OSN

⁴ D. Gambetta, *The Sicilian Mafia: The Business of Private Protection*, vyššie citované, s. 100-126. Autor však uvádza, že až do konca 50. rokov 20. storočia sicílska mafia nebola skutočne organizovaná kolektívna štruktúra, ale skôr „konštelácia nezávislých firiem“ (s. 110).

⁵ Albánska mafia je štruktúrovaná na základe hierarchického modelu, najmä na základe pokrvného putá, a teda je organizovaná v rodinách a klanoch, pričom najdôležitejšími „hodnotami“ sú vernosť a česť.

⁶ K hierarchickej štruktúre Triád okrem iných diel viď M. Booth, *The Dragon Syndicates: The Global Phenomenon of the Triads*, Carrol & Graf, New York, 2001, s. 129.

⁷ K štruktúre ruského organizovaného zločinu okrem iných viď J. L. Albin - R. E. Rogers - V. Shabalin - V. Kutushev - V. Moiseev - J. Anderson, *Russian Organized Crime: Its History, Structure, and Function*, v S. J. Ryan – G. E. Rush (redaktori), *Understanding Organized Crime in Global Perspective: a Reader*, Sage Publications, 1997, s. 153-173. Väčšina autorov sa zhoduje, že ruský organizovaný zločin bol pôvodne organizovaný ako *Arteli* (stará forma družstva) s dobre etablovanou vnútornou hierarchiou. Ruská mafia bola neskôr známa ako *Vorovskoy mir* (svet zlodejov) a *Bratva* (bratstvo, tento pojem sa konkrétne používal na označenie zločineckej siete), pričom elita sa nazývala *vory* v *zakone* s vlastným súborom pravidiel.

⁸ T. Obokata, *Transnational Organised Crime in International Law*, vyššie citované, s. 17-18.

⁹ J.S. McIlwain, *Organized Crime: A Social Network Approach*, v *Crime, Law and Social Change*, 1999, 32, s. 312.

¹⁰ W. Lippmann, *The Underworld: Our Secret Servant*, vo *Forum*, Január 1931, zväzok LXXXV, č. 1, s. 1-4.

¹¹ W. Lippmann, *The Underworld: Our Secret Servant*, vyššie citované, s. 2-3.

proti nadnárodnému organizovanému zločinu (United Nations Convention against Transnational Organized Crime, UNCTOC) alebo z vlastnej iniciatívy, niekedy pred prijatím Dohovoru UNCTOC. Iné štáty naopak vo svojom národnom práve stále nemajú všeobecnú definíciu tohto javu.

Je však možné identifikovať spoločné znaky organizovaného zločinu tak, ako ich uvádza národné aj medzinárodné právo, čo poskytuje všeobecnú a všeobsažnú definíciu tohto javu

Z rôznych definícií organizovaného zločinu obsiahnutých v medzinárodnom a národnom práve sa dá vyvodiť, že popis organizovaného zločinu nemožno oddeliť od skúmania dvoch hlavných zložiek: personálny aspekt (počet členov, štruktúra organizácie, atď.) a činnosť kriminálnej organizácie.

2.1. Definície organizovaného zločinu v národnom práve

Skôr, než preskúmame definície uvedené v medzinárodných nástrojoch, medzi ktorými je najväčšou autoritou Dohovor UNCTOC, je vhodné zamyslieť sa nad niektorými definíciami organizovaného zločinu ('zločinecká skupina', 'organizovaná zločinecká skupina', 'konšpirácia', atď.) uvádzanými v niektorých národných legislatívach. Je zaujímavé, že väčšina národných nástrojov sa zameriava na popis toho, čo je „organizovaná zločinecká skupina“, a nie samotnej povahy „organizovaného zločinu“ a následne trestá buď samotnú účasť v zločineckej skupine alebo spáchanie konkrétnych trestných činov.

Ako bolo uvedené, v niektorých štátoch národné právo jednoducho ratifikovalo Dohovor UNCTOC, a tým do národnej legislatívy zakomponovalo definíciu organizovaného zločinu prevzatú z Dohovoru, niekedy s malými obmenami. Iné štáty naopak už vo svojej legislatíve mali konkrétne ustanovenia týkajúce sa organizovaného zločinu skôr, než Dohovor UNCTOC nadobudol účinnosť.

Je zjavne nemožné uviesť zoznam všetkých definícií organizovaného zločinu, ktoré boli prijaté jednotlivými národnými legislatívami; preto uvedieme len najvýznamnejšie z nich, aby sme podčiarkli ich hlavné rysy a rozlišujúce vlastnosti.

Taliany Trestný zákon (*Codice penale*) obsahuje – v časti venovanej 'trestným činom proti verejnému poriadku' dve ustanovenia zamerané na postih, v uvedenom poradí, „bežnej“ zločineckej skupiny (čl. 461 - "*Associazione a delinquere*") a zločineckej skupiny „mafianskeho“ typu (čl. 416-bis - "*Associazione di stampo mafioso*"), pričom každá z nich má svoje špecifické znaky.

Článok 416 opisuje bežnú zločineckú skupinu, ktorá sa vyznačuje tromi alebo viacerými spolčenými a organizovanými osobami s vnútornou definovanou štruktúrou, s neurčitým programom páchania „viacerých zločinov“.

1. Keď sa spolčia tri alebo viac osôb v snahe spáchať viac závažných trestných činov, osoby, ktoré zosnujú, založia alebo zorganizujú skupinu, budú potrestané pre tento dôvod samotný trestom odňatia slobody od troch rokov do siedmich rokov.
2. Prídanie sa k skupine sa trestá odňatím slobody od jedného roka do piatich rokov.
3. Vedúci budú potrestaní rovnakým trestom ako osoby, ktoré zosnovali alebo založili skupinu.
4. Ak skupina pôsobí ozbrojená na vidieku alebo na verejných priestranstvách, uplatní sa trest odňatia slobody od piatich rokov do pätnástich rokov.
5. Trest sa zvýši ak je počet členov desať alebo viac.
6. ... (*omissis*) ...

Článok 416-bis definuje zločineckú skupinu tzv. „mafianskeho“ typu, ktorá sa vyznačuje týmito hlavnými znakmi: organizovanou štruktúrou, „mafianskymi praktikami“, čo je napr. používanie zastrašovania, násilie a z toho vyplývajúci stav podriadenosti a mlčanlivosti (tzv. *omertà* je tiež známa ako „dohoda o mlčanlivosti“ alebo „zákon mlčanlivosti“).

1. Kto sa zapojí do zločineckej skupiny mafiánskeho typu, ktorá má troch alebo viacerých členov, bude potrestaný odňatím slobody od 10 rokov do 15 rokov.
2. Kto zosnuje, riadi alebo organizuje zločineckú skupinu, bude potrestaný za tento zločin samotný odňatím slobody od 12 rokov do 18 rokov.
3. Zločinecká skupina mafiánskeho typu existuje vtedy, keď jej členovia zneužívajú zastrahovaciu silu skupiny a výsledný stav podriadenosti a mlčanlivosti na to, aby páchali trestnú činnosť, aby získali vplyv alebo kontrolu, buď priamo alebo nepriamo, nad ekonomickými činnosťami, koncesiami, povoleniami, verejnými zákazkami a službami alebo aby získali protizákonné zisky alebo výhody pre seba alebo inú osobu alebo aby pri verejných voľbách zabránili alebo obmedzili volebnú slobodu alebo získali hlasy pre seba alebo inú osobu.
4. Ak je zločinecká skupina ozbrojená, trestá sa odňatím slobody od 12 rokov do 20 rokov v prípadoch podľa ods. 1 a odňatím slobody od 15 rokov do 26 rokov v prípadoch podľa ods. 2.
5. Skupina sa považuje za ozbrojenú vtedy, keď jej členovia majú k dispozícii – za účelom dosahovania cieľov skupiny – strelné zbrane alebo výbušniny, a to aj ak sú ukryté alebo uskladnené na inom mieste.
6. Ak sú ekonomické aktivity, ktoré sa členovia skupiny snažia ovplyvniť alebo kontrolovať, financované plne alebo sčasti z výťažku, výsledkov alebo výnosov trestnej činnosti, vyššie uvedené tresty sa zvýšia o jednu tretinu až o jednu polovicu.
7. Na odsúdeného sa vždy vzťahuje prepadnutie vecí, ktoré boli použité alebo sa ich použitie zamýšľalo na spáchanie trestných činov a tovaru, ktorý predstavuje výťažok, výsledok alebo výnos daného trestného činu alebo jeho použitie.
8. Ustanovenia tohto článku sa vzťahujú aj na *Camorru*, *Ndranghetu* a akékoľvek iné zločinecké skupiny známe pod akýmkoľvek miestnym názvom, takisto zahraničné, ktoré sa pomocou zastrahovacej sily zločineckej skupiny snažia dosiahnuť ciele zodpovedajúce cieľom zločineckých skupín mafiánskeho typu.

Existuje výrazný rozdiel medzi talianskou definíciou organizovaného zločinu a definíciou uvedenou v Dohovore UNTOC (ktorá je uvedená v nasledujúcej časti): podľa talianskeho práva na to, aby sme mali organizovanú zločineckú skupinu – či už „bežného typu“ alebo „mafiánskeho typu“ – je potrebná účasť minimálne troch osôb, stála organizovaná štruktúra a „neurčitý program“ páchania „viacerých“ trestných činov, pričom podľa Dohovoru UNTOC postačuje, aby bola zločinecká skupina vytvorená pre spáchanie jediného závažného trestného činu.

Ratifikáciou Dohovoru UNCTOC v Taliansku (Zákom č. 146 zo 16.3.2006) sa nevytvoril len duplicitný zoznam trestných činov v súlade s čl. 416 a 416-*bis* Trestného zákona, ale bola zavedená definícia „nadmárodného organizovaného zločinu“ (predtým neznámeho), ako aj nové prirážajúce okolnosti, ktoré sa uplatňujú vtedy, keď určité zločiny spáchajú nadnárodné organizované zločinecké skupiny.

Článok 93 ods. 20 bulharského Trestného zákona¹² sa naopak jednoducho odvoláva na definíciu v Dohovore UNCTOC a opisuje „organizovanú zločineckú skupinu“ ako:

Stála štruktúrovaná skupina troch alebo viacerých osôb, ktorej účelom je dohodnuté páchanie, vo vnútri štátu alebo v zahraničí, trestného činu, ktorý sa trestá odňatím slobody na viac ako tri roky, v snahe získať hmotnú výhodu. Za skupinu sa považuje aj štruktúra bez formálneho rozdelenia funkcií medzi členmi, bez trvania ich pôsobenia alebo bez rozvinutej vnútornej štruktúry.

Český Trestný zákonník¹³ obsahuje dve dôležité ustanovenia o organizovaných zločineckých skupinách. § 129 obsahuje definíciu „Organizovanej zločineckej skupiny“, ktorá je nasledovná:

Organizovaná zločinecká skupina je organizácia viacerých osôb s vnútornou organizačnou štruktúrou, s rozdelením funkcií a činností, ktorá sa zameriava na systematické páchanie úmyselných trestných činov.

§ 361 ods. 1 trestá jednotlivé činy v súvislosti so založením, účasťou alebo podporou zločineckej skupiny obdobne ako iné národné legislatívy:

¹² Vid' bulharský Trestný zákon, čl. 93 ods. 20 v znení neskorších predpisov v Štátnom vestníku č. 28/2002.

¹³ Zákon č. 40/2009.

Kto založí organizovanú zločineckú skupinu, zúčastňuje sa činností organizovanej zločineckej skupiny alebo podporuje organizovanú zločineckú skupinu, potrestá sa odňatím slobody na dva roky až desať rokov alebo prepadnutím majetku.

Podobne, ale podrobnejšie, slovenský Trestný zákon¹⁴ v § 129 ods. 4 uvádza definíciu „zločineckej skupiny“:

Zločineckou skupinou sa na účely tohto zákona rozumie štruktúrovaná skupina najmenej troch osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo viacej závažných zločinov, trestný čin legalizácie príjmu z trestnej činnosti podľa § 233 alebo niektorý z trestných činov korupcie podľa ôsmej hlavy tretieho dielu osobitnej časti na účely priameho alebo nepriameho získania finančnej alebo inej výhody.

§ 296 uvádza trest za založenie, účasť alebo podporu zločineckej skupiny:

Kto založí alebo zosnuje zločineckú skupinu, je jej členom, je pre ňu činný alebo ju podporuje, potrestá sa odňatím slobody na päť rokov až desať rokov.

V. diel francúzskeho Trestného zákona je nazvaný „*Účasť v zločineckej skupine*“. Podľa čl. 450-1¹⁵ platí:

Zločinecká skupina predstavuje akúkoľvek vytvorenú skupinu alebo dosiahnutú dohodu v snahe zosnovať jeden alebo viac hmotných skutkov, jeden alebo viac zločinov alebo jeden alebo viac trestných činov s trestnou sadzbou odňatia slobody minimálne na päť rokov.

Ak sa zamýšľané zločiny alebo trestné činy trestajú odňatím slobody na desať rokov, účasť v zločineckej skupine sa trestá odňatím slobody na desať rokov a finančným trestom vo výške 150 000 €.

Ak sa zamýšľané zločiny alebo trestné činy trestajú odňatím slobody na minimálne päť rokov, účasť v zločineckej skupine sa trestá odňatím slobody na päť rokov a finančným trestom vo výške 75 000 €.

Na rozdiel od iných národných zákonov a Dohovoru UNCTOC, vyššie uvedené ustanovenie neurčuje minimálny počet osôb potrebných na vytvorenie organizovanej zločineckej skupiny. Naopak stanovuje, že zločinecká skupina sa potrestá aj v prípade, že bola vytvorená za účelom spáchania len jedného trestného činu. Článok neuvádza konkrétne trestné činy, ktoré pácha skupina, ale vymedzuje ich odvolaním sa na minimálnu trestnú sadzbu stanovenú zákonom (je tu zvýšenie trestu za samotnú účasť v skupine podľa závažnosti trestných činov zamýšľaných v zločineckom programe, podobne ako v prípade talianskeho Trestného zákona).

Článkom 450-2 sa vylučuje potrestanie osoby, ktorá bola členom zločineckej skupiny, ale „pred začatím trestného stíhania“ odhalila „existenciu skupiny alebo dohody orgánom činným v trestnom konaní“, čím umožnila „identifikovať ostatných členov“.

Článok 35 Trestného zákona Ruskej federácie¹⁶ podrobne ilustruje rôzne formy zločineckých skupín (trest pre každú formu účasti v zločineckej skupine sa riadi Článkom 210):

1. Trestný čin sa považuje za spáchaný v spolupáchateľstve ak sa na jeho spáchaní spoločne podieľali dvaja alebo viacerí páchatelia bez predchádzajúcej dohody.

2. Trestný čin sa považuje za spáchaný v spolupáchateľstve na základe predchádzajúcej dohody, ak sa ho páchatelia dopustili po dosiahnutí dohody o spoločnom spáchaní trestného činu.

¹⁴ Zákon 300/2005 z 20. mája 2005. Preklady uvádzaných článkov nájdete na stránke <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes> (internetová legislatívna databáza Kancelárie pre demokratické inštitúcie a ľudské práva OSCE).

¹⁵ Preklady v texte nájdete na stránke <http://www.legifrance.gouv.fr/Traductions/en-English/Legifrance-translations>.

¹⁶ Trestný zákon Ruskej federácie (č. 63-FZ z 13. júna 1996 v znení neskorších doplnení), anglická verzia je dostupná na stránke <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

3. Trestný čin sa považuje za spáchaný organizovanou skupinou ak bol spáchaný stabilnou skupinou osôb, ktoré sa vopred spojili za účelom spáchania jedného alebo viacerých trestných činov.

4. Trestný čin sa považuje za spáchaný zločineckou organizáciou ak bol spáchaný organizovanou skupinou (organizáciou) založenou za účelom spáchania závažných a obzvlášť závažných trestných činov alebo zoskupením organizovaných skupín založených pre tento účel.

5. Osoba, ktorá vytvorila organizovanú skupinu alebo zločineckú organizáciu, alebo ich riadila, bude trestne zodpovedná za túto organizáciu v prípadoch uvedených v príslušných článkoch Špeciálnej časti tohto zákona, ako aj za všetky trestné činy spáchané organizovanou skupinou alebo zločineckou organizáciou, ktoré vychádzali zo zámeru tejto osoby. Ostatní členovia organizovanej skupiny alebo zločineckej organizácie sú trestne zodpovední za svoju účasť v prípadoch uvedených v príslušných článkoch Špeciálnej časti tohto zákona ako aj za trestné činy, na príprave a spáchaní ktorých sa podieľali.

6. Vytvorenie organizovanej skupiny v prípadoch, ktoré sa neuvádzajú v článkoch Špeciálnej časti tohto zákona, predstavujú trestnú zodpovednosť za zosnovanie zamýšľaných zločinov.

7. Spáchanie trestného činu skupinou osôb a skupinou osôb na základe predchádzajúcej dohody, organizovanou skupinou alebo zločineckou organizáciou sa trestať prísnejšie na základe a v medziach stanovených týmto zákonom.

Článok 122 ods. 28 Trestného zákona Macedónskej republiky vysvetľuje, že „skupina, gang alebo iné zločinecké zoskupenie alebo organizácia znamená aspoň tri osoby, ktoré sa spojili za účelom páchania trestnej činnosti vrátane vedúceho skupiny“¹⁷.

Kanadský Trestný zákon definuje „zločineckú organizáciu“ v Článku 467.1 takto:

[...] skupina, akokoľvek organizovaná, ktorá

(a) je zložená z troch alebo viacerých osôb v Kanade alebo mimo Kanady; a

(b) ktorých hlavným cieľom je páchanie závažných trestných činov, ktoré by v prípade spáchania pravdepodobne viedli k priamemu alebo nepriamemu získaniu hmotnej výhody, vrátane finančnej výhody, pre skupinu alebo ktoréhokolvek člena skupiny.

Nezahŕňa to skupinu osôb, ktorá sa vytvorí náhodne pre okamžité spáchanie jediného trestného činu.

Avšak v niektorých štátoch národné právo neuvádza definíciu organizovaného zločinu (alebo organizovanej zločineckej skupiny).

Napríklad nemecký Trestný zákon¹⁸ v § 129 (*Vytváranie zločineckých organizácií*) uvádza:

Kto vytvorí organizáciu, ktorej cieľ alebo činnosť smeruje k páchaniu trestnej činnosti alebo kto sa zúčastní v takej organizácii ako jej člen, robí nábor jej členov alebo podporovateľov alebo ju sám podporuje, sa potrestá odňatím slobody na maximálne päť rokov alebo finančným trestom.

Uvedené ustanovenie predpokladá vyšší trest pre vedúcich skupiny alebo ak má zločinecká organizácia za cieľ páchanie obzvlášť závažných trestných činov.

2.2. Definícia organizovaného zločinu v medzinárodnom práve

Definícia uvedená v Dohovore UNCTOC je zjavne výsledkom „kompromisu“ dosiahnutého zúčastnenými štátmi v procese navrhovania Dohovoru s cieľom dohodnúť sa na spoločnej definícii, ktorá by bola dostatočne široká, aby pokryla všetky možné formy organizovaného zločinu.

¹⁷ Preklad uvedený v texte možno nájsť na stránke <http://legislationline.org/documents/section/criminal-codes>.

¹⁸ Autorom prekladov článkov uvedených v texte je Prof. Dr. Michael Bohlander, sú dostupné na stránke http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html.

Článok 2 *Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu* (UNTOC) z roku 2000 definuje organizovanú zločineckú skupinu ako „štruktúrovanú skupinu troch alebo viac osôb, ktorá existuje počas časového obdobia a koná v súlade s cieľom páchania jedného alebo viacerých závažných zločinov alebo trestných činov v snahe získať, priamo alebo nepriamo, finančnú alebo inú hmotnú výhodu“ (lit. a).

V tom istom článku sa uvádza aj definícia termínov „závažný trestný čin“ a „štruktúrovaná skupina“, čím sa dopĺňa predstava: (b) „závažný trestný čin“ znamená správanie predstavujúce zločin, ktorý sa trestá maximálnym obmedzením slobody aspoň na štyri roky alebo prísnejším trestom; (c) „štruktúrovaná skupina“ znamená skupinu, ktorá sa nevytvorila náhodne pre okamžité spáchanie trestného činu a ktorá nemusí mať formálne stanovenú úlohu členov, kontinuitu členstva alebo rozvinutú štruktúru“.

Definície uvedené v Dohovore OSN, hoc v rámci boja proti „nadnárodnému“ organizovanému zločinu, čo má dosť špecifický a obmedzený význam, sú užitočné pre identifikáciu kvalifikujúceho kritéria „organizovaného zločinu“ vo všeobecnosti. Z vyššie uvedených ustanovení možno odvodiť dve hlavné zložky organizovaného zločinu: štruktúrovanú skupinu osôb a spáchanie jedného alebo viacerých závažných trestných činov.

Pre správne pochopenie pojmu „štruktúrovaná skupina“ je nutná odvolávka na Článok 2(4) „Poznámok k výkladu oficiálnych záznamov k príprave k rokovaniu (*travaux préparatoires*) o Dohovore OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu“ (ďalej len *Poznámky k výkladu*), kde sa uvádza:

V oficiálnych záznamoch k príprave k rokovaniu by sa malo uvádzať, že pojem „štruktúrovaná skupina“ sa musí používať v širšom zmysle tak, aby zahŕňal aj skupiny s hierarchickou alebo inou prepracovanou štruktúrou aj skupiny bez hierarchickej štruktúry, v ktorých úlohy členov skupiny nie sú formálne definované.

Vyššie uvedené objasnenie je podstatné pre uplatňovanie Dohovoru na rôznorodé zločinecké organizácie bez obmedzenia sa na nevyhnutnosť existencie hierarchickej štruktúry a stanovených úloh členov.

Uviedli sme, že definícia v UNTOC je obmedzená cieľom organizovanej zločineckej skupiny „získať, priamo alebo nepriamo, finančnú alebo inú hmotnú výhodu“. Napriek tomu, že prevážila požiadavka dosiahnuť „finančnú alebo inú hmotnú výhodu“, ktorá bola zahrnutá do ustanovenia Článku 2(a) Dohovoru UNTOC, Článok 2(3) *Poznámok k výkladu* objasňuje, že pojem „finančná alebo hmotná výhoda“ by sa mal vykladať širšie, aby zahŕňal aj „trestné činy, pri ktorých je hlavnou motiváciou sexuálne uspokojenie“, napríklad pri detskej pornografii.

3. Nadnárodný organizovaný zločin

Definovať „nadnárodný organizovaný zločin“ je do určitej miery ešte ťažšie než identifikovanie pojmu organizovaný zločin.

Jednu z hlavných prekážok predstavuje náročnosť úlohy správne zdefinovať pojem „nadnárodný“, ktorým sa majú kvalifikovať nasledujúce slová: „organizovaný zločin“, o ktorom, ako sme videli, stále prebiehajú rozsiahle diskusie medzi akademikmi a praktikmi.

Preto ak na jednej strane je všeobecné pochopenie, že *nadnárodný organizovaný zločin* sa vzťahuje na páchanie niekoľkých zločinov vo viac než jednom štáte, na druhej strane stále existuje určitý zmätok medzi pojmami „nadnárodný“ a „medzinárodný“, ktoré sa v niektorých prípadoch prelínajú, čo sťažuje dohodu o jedinečnom význame uvedeného pojmu.

Najdôležitejšiu právnu definíciu pojmu „nadnárodný“ zločin uvádza Článok 3 ods. 2 Dohovoru OSN proti nadnárodnému organizovanému zločinu (UNTOC):

2. Pre účely odseku 1 tohto článku, trestný čin má nadnárodnú povahu ak:
  - (a) Je spáchaný vo viac ako jednom štáte;

- (b) Je spáchaný v jednom štáte, ale podstatná časť prípravy, plánovania, koordinácie alebo riadenia sa vykonáva v inom štáte;
- (c) Je spáchaný v jednom štáte, ale je doň zapojená organizovaná zločinecká skupina, ktorá pácha trestnú činnosť vo viac než jednom štáte; alebo
- (d) Je spáchaný v jednom štáte, ale má významné dopady v inom štáte.

Vyššie uvedené definície sa prirodzene neobmedzuje len na organizovaný zločin, keďže sa vzťahuje na nadnárodnú povahu akejkoľvek trestnej činnosti, hoc aj páchanú len jednou osobou. Musí sa však chápať spolu s vyššie uvedeným Článkom 2 (lit. a), ktorý uvádza definíciu „organizovanej zločineckej skupiny“:

„Organizovaná zločinecká skupina“ je štruktúrovaná skupina troch alebo viacerých osôb, ktorá existuje počas určitého časového obdobia a koná koordinovane s cieľom spáchať jeden alebo niekoľko závažných trestných činov alebo trestných činov stanovených týmto dohovorom, za účelom získania finančnej alebo inej materiálnej výhody priamo alebo nepriamo.

K tomu je potrebné ešte jedno objasnenie: nadnárodný organizovaný zločin si nesmieme mýliť s „medzinárodným zločinom“.

V niektorých prípadoch sa síce môže zdať, že tieto dva termíny sú vzájomne zameniteľné a hlavne médiá ich používajú bez rozdielu, ale medzinárodný zločin sa vzťahuje len na protizákonnú činnosť stíhanú podľa medzinárodného trestného práva, pričom nadnárodný organizovaný zločin sa vzťahuje na bežnú trestnú činnosť stíhanú podľa národného práva a páchanú vo viac než jednom štáte alebo ktorá napĺňa jeden zo znakov uvedených v Článku 3 ods. 2 Dohovoru UNTOC.

Hlavný rozdiel spočíva najmä v tom, že medzinárodný zločin má dopad na všeobecné záujmy a je namierený proti hodnotám uznávaným medzinárodným spoločenstvom, t.j. ľudským právam zakotveným v medzinárodných dohovoroch. Zločiny porušujúce tieto práva (napríklad vojnové zločiny a genocída) sa trestajú na základe zvykového práva a spadajú do pôsobnosti národných súdov alebo medzinárodných *ad hoc* tribunálov (*Medzinárodný trestný tribunál pre bývalú Juhosláviu*, *Medzinárodný trestný tribunál pre Rwandu*, *Medzinárodný trestný súd*).

4. ORGANIZOVANÝ ZLOČIN A TERORIZMUS

Ak sú na jednej strane organizovaný zločin a terorizmus dva javy, ktoré je treba odlíšiť, pričom každý má svoje znaky, štruktúru a účel, na strane druhej svet čelí najmä v nedávnej dobe zvyšujúcej sa miere ich prelínania.

V prvom rade preto, že sa zvyčajne vyznačujú podobnými znakmi, napríklad obidva javy sa stále viac vyskytujú v nadnárodnom meradle a využívajú sieť vytvorenú medzi skupinami v rôznych krajinách. Organizované zločinecké skupiny takisto často využívajú útoky podobajúce sa teroristickým útokom v boji proti verejným orgánom¹⁹.

Po druhé, pretože sa znepokojivo zvyšuje interakcia medzi organizovanými zločineckými skupinami a teroristickými skupinami (ak máme uviesť len jeden príklad, je to zjavné pri dodávaní zbraní organizovanými zločineckými skupinami teroristickým skupinám).

V neposlednom rade nesmieme zabúdať, že teroristi potrebujú stály prísun financií: preto sú stále častejšie prípady „bežnej“ kriminality páchanej teroristickými skupinami, ktorej hlavným účelom je získanie zdrojov na financovanie ich hlavnej činnosti (napríklad obchodovanie s drogami alebo únosy kvôli získaniu výkupného).

---

¹⁹ Nemám na mysli len drogové kartely v juhoamerických krajinách, ale aj zavraždených sudcov Falconeho a Borsellina sicílskou mafiou na začiatku 90. rokov 20. storočia a vraždy politikov, podnikateľov a novinárov v Rusku.

Je zaujímavé zistenie, že terorizmus má väčšiu šancu uzrieť svetlo sveta a šíriť sa v demokratických krajinách než v totalitných režimoch a nedemokratických štátoch²⁰. Je to najmä vďaka skutočnosti, že demokratická spoločnosť presadzuje slobodu prejavu a združovania. Príkladom tohto javu sú napríklad ultrapravicové alebo ultraľavicové extrémistické skupiny, environmentalistické skupiny, hnutia za život, náboženské extrémistické skupiny, atď..

Táto teória, ktorá je sčasti pravdivá, však nevysvetľuje rozmach náboženského terorizmu ako je tomu v prípade Al-Qaedy a najnovšie ISIS, ktoré sa rozvinuli v krajinách, ktoré nie sú ani zďaleka demokratické a v nedávnej dobe znepokojujúco expandujú vďaka mnohým faktorom, medzi ktoré sa radí náboženský fanatizmus, zlé životné podmienky obyvateľstva a nevzdelanosť.

V tomto ohľade existuje aj opačná teória, ktorá vysvetľuje, že terorizmus má väčšiu šancu rozvíjať sa v nedemokratických a autoritárskych režimoch vďaka totalitnej forme vlády a neexistencii právnych opravných prostriedkov na riešenie vnútorných konfliktov; dôsledkom toho je, podľa tohto argumentu, že v demokratických spoločnostiach je obmedzená možnosť rozvoja terorizmu²¹.

Nedávna analýza sa prikláňa k druhému názoru a poukazuje na to, že obmedzovanie občianskych práv a slobôd nezabraňuje rastu terorizmu. Naopak, umožnenie demokratickej účasti všetkých občanov v politickom živote znižuje ich pocit ukrivdenia, vďaka čomu sa stáva spolu so slobodnou tlačou boj proti terorizmu účinnejší²².

5. Prípadová štúdia. Talianske zákony a zločinecká skupina „mafiánskeho typu“

V talianskom trestnom práve existujú rôzne ustanovenia týkajúce sa jednotlivých foriem organizovaných zločineckých skupín, ktoré môžeme zaradiť do štyroch rôznych typov. Tri z nich možno klasifikovať ako obyčajné alebo „bežné“ organizované zločinecké skupiny, konkrétne ide o zločineckú skupinu bežného typu, zločineckú skupinu zameranú na obchodovanie s drogami a zločineckú skupinu zameranú na obchodovanie s ľuďmi. Tieto tri formy sú v súlade s rôznymi definíciami organizovaných zločineckých skupín, ktoré poznajú aj iné národné právne systémy a medzinárodné právo (vyskytujú sa nielen v právnych systémoch založených na občianskom práve, ale aj v právnych systémoch vychádzajúcich zo zvykového práva, kde používajú pojem tzv. „konšpirácie“, t.j. spolčenia alebo dohody o budúcom trestnom čine, ktorý sa používa v právnych systémoch v Spojenom kráľovstve alebo v americkom práve). Štvrtá forma je však špecifická pre talianske právo a označuje sa ako zločinecká skupina „mafiánskeho typu“.

A. Zločinecká skupina bežného typu

Článok 416 talianskeho Trestného zákona definuje „bežný typ“ organizovanej zločineckej skupiny, ktorý sa vyznačuje tromi alebo viacerými spolčnými osobami v skupine s definovanou vnútornou štruktúrou a neurčitým programom páchania viac ako jedného závažného trestného činu.

Poddruhom zločineckej skupiny bežného typu sú zločinecké skupiny zamerané na obchodovanie s drogami a obchodovanie s ľuďmi, ktoré sa vyznačujú rovnakými spoločnými znakmi uvedenými v článku 416 Trestného zákona, ale zameriavajú sa na páchanie konkrétnej trestnej činnosti.

i) Dôkazy o existencii zločineckej skupiny bežného typu

²⁰ W. Eubank a L. Weinberg, *Does democracy encourage terrorism?*, v *Terrorism and Political Violence*, 6(4), 417 et seq.

²¹ T. Sandler, *On the relationship between democracy and terrorism*, v *Terrorism and Political Violence*, 12(2), 97 et seq.

²² Quan Li, *Does Democracy Promote or Reduce Transnational Terrorist Incidents?*, v *Journal of Conflict Resolution*, Sage, Apríl 2005 (49), 278-297. Autor dospel k záverom na základe dôsledného výskumu a analýzy rôznych druhov dát týkajúcich sa asi 119 krajín sveta v období od roku 1975 do roku 1997.

Ak máme dôkaz, že sa spojili tri alebo viac osôb, vytvorili trvalú organizovanú štruktúru a dohodli sa na neurčitom programe páchania závažných trestných činov vopred nedefinovaného počtu, môžeme povedať, že máme dôkaz o existencii organizovanej zločineckej skupiny.

Trestná zodpovednosť každého člena sa následne preukazuje na základe existencie dôkazov o tom, že jeden z členov významne prispel k existencii zločineckej skupiny. Napríklad osoba, ktorá poskytne byt na ukrytie drog kupovaných a predávaných zločineckou skupinou alebo osoba, ktorá významne pomôže zločineckej skupine činnejšie v obchodovaní s ľuďmi tým, že poskytne falošné doklady, dopravné prostriedky, atď.. V súlade s judikatúrou Najvyššieho kasačného súdu Talianskej republiky je potrebné, aby si člen bol vedomý toho, že napomáha organizovanej činnosti aspoň dvoch ďalších osôb (viď prípad Kasačného súdu č. 11446 z roku 1994).

Trest stanovený v Trestnom zákone vychádza zo samotnej „účasti“ v zločineckej skupine. Navyše každý člen sa bude zodpovedať aj za konkrétne zločiny, ktoré spáchal: nákup a predaj narkotík, falšovanie úradných dokladov, krádež áut, atď..

V súlade s judikatúrou Najvyššieho kasačného súdu Talianskej republiky sú znakmi zločineckej skupiny bežného typu: existencia stáleho prepojenia medzi minimálne tromi osobami s cieľom páchať neurčitý počet trestných činov pomocou dostupných zdrojov a aspoň minimálna organizačná štruktúra primeraná realizácii plánovanej trestnej činnosti. Ďalej je nutné, aby si každý člen bol nepretržite vedomý, že je členom skupiny a že pracuje na realizácii spoločného zločineckého programu (viď okrem iných napr. prípad Kasačného súdu č. 3402 z roku 1992).

B. Zločinecká skupina „mafíanskeho typu“

Vzhľadom na zvyšujúce sa znepokojenie verejnosti a hrozbu pre občiansku spoločnosť taliansky zákonodarca zaviedol v roku 1982 do Trestného zákona nové právne ustanovenie, a to článok 416-bis (*Zločinecká skupina mafíanskeho typu*), ktoré poukazuje na jej konkrétne a špecifické znaky v snahe definovať jav mafie a stanoviť oveľa tvrdšie tresty v porovnaní s trestami v prípade zločineckej skupiny bežného typu. V nedávnej dobe sa tresty opäť sprísnilo na základe špeciálnej legislatívy, ktorá zvyšuje dĺžku trestu odňatia slobody.

Avšak slovo „mafia“ sa objavuje v judikatúre Najvyššieho kasačného súdu Talianskej republiky (*Corte di Cassazione*) po prvýkrát až v Rozhodnutí z 12. novembra 1974, kde je mafia definovaná ako „*akákoľvek skupina osôb, ktorá má úmysel zločineckými prostriedkami prevziať moc alebo udržať kontrolu nad lokalitami, skupinami alebo výrobnými činnosťami pomocou systematického zastrašovania a infiltrácie členov v snahe vytvoriť stav podriadenosti a mlčanlivosti (omertà), ktorý znemožňuje alebo extrémne sťažuje využiť bežné spôsoby trestnoprávneho zásahu zo strany štátu.*“

Slovo mafia má podľa niektorých autorov arabský pôvod²³ a v súčasnosti sa používa na popis javu, ktorý pôvodne vznikol na Sicílii, ale neskôr sa tento termín zapožičal na popis organizovaného zločinu podobného druhu, ktorý prekvital v Rusku a v Albánsku.

V Taliansku máme niekoľko druhov zločineckých skupín mafíanskeho typu, pričom všetky sú v súčasnosti definované v článku 416-bis Trestného zákona a všetky spadajú do všeobecnej kategórie „zločineckej skupiny mafíanskeho typu“, pričom zdieľajú nasledovné hlavné znaky: organizovanú štruktúru, tzv. „mafíanske spôsoby“, t.j. používanie zastrašovania, násillia

---

²³ Okrem iných viď Diego Gambetta, *The Sicilian Mafia: the business of private protection*, Harvard University Press, 1996. Autor hovorí o arabskom pôvode slova „Mafia“ odvodeného od výrazu مه ياص (*mahyas* = arogancia, agresívna hrdosť). Avšak tento pojem sa oficiálne objavil až v r. 1865 v správe prefekta Palerma (Filippo Antonio Gualterio), ktorý ním opisuje organizovanú kriminalitu v regióne.

a výsledný stav podriadenosti a mlčanlivosti tzv. *omertà* („dohoda o mlčanlivosti“ alebo „zákon mlčanlivosti“).

V súlade s článkom 416-ter Trestného zákona „*Trest stanovený v prvom odseku článku 416-bis sa vzťahuje aj na osoby, ktoré za peniaze získali prísľub hlasov, ktorý je bližšie uvedený v treťom odseku článku 416-bis*“.

Čl. 418 Trestného zákona (*Pomoc členom*) stanovuje trest odňatia slobody od dvoch rokov do štyroch rokov pre toho, „kto, okrem prípadov spolupáchateľstva alebo napomáhania v trestnej činnosti, poskytne prístrešok alebo stravu, pohostinnosť, dopravu, komunikačné nástroje osobám, ktoré sú spolčené v skupine“. Tento článok zároveň trestnú sadzbu zvyšuje v prípade kontinuálneho poskytovania pomoci. Kto uvedený čin spácha na pomoc blízkej osoby, nebude potrestaný.

Jav organizovaného zločinu v Taliansku všeobecne známy ako „mafia“ sa vyskytuje pod rôznymi pomenovaniami: „*Mafia*“ (na Sicílii), „*Ndrangheta*“ (v Kalábrii), „*Camorra*“ (v Neapole a regióne Kampánia), „*Sacra Corona Unita*“ (v Apúlii). Sú to „tradičné“ mafiánske zločinecké skupiny, ktoré vznikli v jednotlivých regiónoch Talianska a následne sa rozšírili na celý apeninský polostrov aj do zahraničia, pričom si ale vždy zachovali úzke vzťahy s krajinou pôvodu.

Dnes je mafia globálnym javom a niektorí akademici ju považujú za jeden z najvýraznejších príkladov nadnárodného organizovaného zločinu; iní ju naopak nevnímajú ako súčasť koncepcie „nadnárodného organizovaného zločinu“ kvôli jej špecifikám.

i) Sicílska Mafia

Mafia. V súlade s definíciou talianskeho Parlamentného výboru zameraného na „mafiiu a politiku“ je Mafia „*zločinecká organizácia s prísnyimi pravidlami správania (...) ... Má formálnu vertikálnu organizačnú štruktúru s regionálnym výborom a okresnými výbormi. ...*“²⁴.

Podobne ako iné zločinecké organizácie, ústredným jadrom je „rodinný klan“, na čele ktorého stojí zástupca. Rodiny sa združujú v okrskovom „velení“. Zaujímavosťou je, že vzťahy medzi mafiánskymi rodinami sa viac podobajú na vzťahy medzi štátmi než na vzťahy medzi spoločnosťami či podnikateľmi. Napríklad vytvárajú nové spojenectvá (ktoré aj tak podliehajú nečakaným zmenám a mafiánskym vojnám), regulujú hospodársku sféru svojho pôsobenia, atď..

V súlade so štúdiami renomovaných autorov na túto tému sicílska Mafia vznikla ako odporca oficiálnej verejnej moci a zákonov štátu a následne vytvorila vlastné zákony založené najmä na „zákone mlčanlivosti“. Zároveň Mafia začala vyjadrovať svoju moc tým, že ponúkala istý druh „súkromnej ochrany“ obyvateľstvu ako reakcia na nedôveru v orgány vládnej moci, čo bolo pravdepodobne v dôsledku dlhej španielskej nadvlády na Sicílii. Výkon moci sa realizuje kontrolou územia miestnymi rodinami („*cosche*“, čo znamená niečo ako „klany“), ktoré sú všetky vzájomne prepojené.

Mafia pôvodne nebola spoločnosť alebo skupina, ale tvorili ju jednotliví majitelia a nájomníci pôdy a obchodníci, ktorí svoju moc vykonávali násilím. Násilie začali praktizovať gangy mladých ľudí, ktorí mali chabé zdroje a bojovali o prežitie²⁵.

Novovzniknutý taliansky štát od roku 1865 až do zrodenia fašizmu začiatkom 20. storočia ponechal určitú slobodu mafii, ktorá naďalej vykonávala svoju moc a kontrolovala regióny na juhu Talianska.

Počas fašistického režimu sa Mussolinimu darilo držať mafiu pod kontrolu, i keď sa mafiánskym rodinám podarilo ukryť a prispôbiť diktatúre (niekedy jej členovia vstúpili do fašistickej strany).

²⁴ *Mafia e politica: Relazione del 6 aprile 1993* (Saggi tascabili Laterza), Laterza ed., 1993.

²⁵ Rozsiahlu analýzu mafie ponúka H. Partridge, *Italian Politics Today*, Manchester University Press, 1998, s. 139-141).

Po invázii Spojencov (prevažne anglo-amerických síl) na ostrove a následnom oslobodení Talianska začala Mafia opäť prevládať: historický výskum dokazuje, že americké sily, najmä počas troch rokov v období od 1943 do 1945, uzavreli dohody s mafiánskymi šéfmi výmenou za ich pomoc pri udržaní poriadku a kontroly nad Sicíliou (aby sa vyhli návratu anarchie a vzostupu komunizmu).

V tom období pustili mafiánskych pohlavárov z väzenia na Sicílii aj v USA a niektorí boli dokonca dosadení za starostov a guvernérov miest na Sicílii.

Odvtedy až do nedávna Mafia naďalej fungovala v Taliansku, často v prepojení na politikov a verejné inštitúcie, aj keď sa jej moc a vplyv výrazne znížili po zavedení nových prísnych zákonov a obrovskom úsilí policajných síl, prokuratúry a justície (najmä po zavraždení prokurátorov Giovanniho Falconeho a Paola Borsellina v roku 1992).

Nedávne kriminologické štúdie a trestné vyšetrovanie za posledných 30-40 rokov (ktoré sa skončilo zatknutím najdôležitejších vodcov mafiánskych klanov) preukázali, že Mafia má hierarchickú štruktúru a na najvyššej priečke v hierarchii stojí „cupola“, kde sa prijímajú všetky dôležité rozhodnutia na najvyššej úrovni. Existujú však aj malé klany, ktoré stále konajú nezávisle v niektorých oblastiach dovtedy, kým nezačnú prekážať v činnosti a biznise väčším mafiánskym rodinám.

ii) *Camorra*

Camorra vznikla v oblasti Neapolu (hlavné mesto Kampánie) začiatkom 19. storočia. Na rozdiel od sicílskej Mafie, Camorra nemá hierarchickú štruktúru, ale tvoria ju nezávislé zločinecké skupiny, ktoré sa relatívne rýchlo formujú aj rozpadávajú. Tiež medzi sebou uzatvárajú spojenectvá, ktoré často vedú k mafiánskym vojnám po rozpade spojenectva. *Camorra* však nepracuje izolovane, ale udržuje pevné vzťahy so sicílskou *Mafiou* a *Ndranghetou* v Kalábrii (tieto tri regióny sú v geografickom susedstve).

iii) *'Ndrangheta*

'Ndrangheta je typická zločinecká skupina, ktorá pôsobí v Kalábrii (tento región sa nachádza úplne na juhu Talianska a od Sicílie ho delí len úzky pás mora o šírke asi 3 km). Podľa seriózneho výskumu vznikla tak, že skupiny ľudí žijúcich v biednych pomeroch ako pastieri, roľníci, atď. sa zjednotili v určitých „tajných skupinách“ a násilne vystupovali proti bohatším vrstvám, „feudálnym“ pánom a neskôr polícii a všeobecne verejnej moci.

Nedávne štúdie preukázali, že ani *Ndrangheta* nemá hierarchickú štruktúru a kupolu, ale je štruktúrovaná podľa rodín. Sú domnienky o tom, že *'Ndrangheta* sa pokúšala zaviesť organizovanú štruktúru s ústredným „predstavenstvom“, ktoré by rozhodovalo, ale jednotlivé rodiny vždy konali pri páchaní trestnej činnosti autonómne²⁶.

Nedávne vyšetrovanie preukázalo, že *'Ndrangheta* má stále väčší vplyv aj v politike a má prepojenie aj na vysokú politiku a dokonca priamo sa podieľa na riadení miestnej samosprávy (obce, provincie a regióny). Napríklad niekoľko obecných zastupiteľstiev v Kalábrii bolo rozpustených v dôsledku infiltrácie mafie a následne boli z Ríma vyslaní špeciálni poverenci na boj proti mafii, aby riadili niektoré obce, niekedy aj celé roky.

'Ndrangheta je známa aj trestnou činnosťou v stavebnom priemysle najmä pri štátnych a verejných zákazkách (diaľnice, železnice, elektrárne) a tunelovaním štátnych dotácií a európskych fondov.

'Ndrangheta je veľmi aktívna v obchodovaní s drogami a pašovaní zbraní s napojením na krajiny celého sveta (v nedávnej dobe sa vyšetrili a trestne stíhajú obrovské nelegálne obchody s krajinami Latinskej Ameriky ako je Kolumbia). Zapája sa do obchodovania s ľuďmi

---

²⁶ E. Ciconte, *'Ndrangheta dall'unità ad oggi*, Laterza ed., 1992.

a zabezpečuje pracovnú silu (najmä z Afriky) pre „čierny trh“ v poľnohospodárstve a prostitúciu („biele mäso“ z Afriky a východnej Európy).

Všetky vyššie uvedené činnosti prirodzene generujú obrovské sumy peňazí, ktoré sa následne musia legalizovať (cez firmy, turistické rezorty, hotely, reštaurácie, atď.). Cestovný ruch je relatívne rozvinuté a lukratívne odvetvie v Kalábrii aj na Sicílii, ale mnoho hotelov a iných turistických zariadení nedávno prepadlo v prospech štátu, keďže patrili mafiánskym rodinám alebo iným osobám napojeným na tieto rodiny.

iv) Sacra Corona Unita

Sacra Corona Unita. Na juhu Talianska sa v Apúlii nedávno rozmohol nový jav organizovanej kriminality, tzv. „Sacra Corona Unita“. Je relatívne nový (v porovnaní s mafiou, Camorrou či ‘Ndranghetou) a podľa všetkého vznikol len začiatkom 80. rokov prepojením s členmi ‘Ndranghety a Camorrry (Apúlia je geograficky blízko oboch regiónov). Zločinecké aktivity sú viac-menej rovnaké ako v prípade ostatných mafiánskych skupín uvedených vyššie.

v) Hlavné znaky zločineckej skupiny mafiánskeho typu

Špecifikom talianskej legislatívy namierenej proti mafii je zavedenie špecifických ustanovení do Trestného zákona. Článok 416-bis veľmi presne kvalifikuje mafiánske organizované skupiny v snahe ich odlišenia od „bežných“ zločineckých skupín.

Môžeme identifikovať tri špecifické znaky zločineckých skupín mafiánskeho typu, čo napomáha ich odlíšeniu od bežnej zločineckej skupiny: 1) organizačná hierarchická štruktúra; 2) využívanie moci a zastrašovanie (tzv. „mafiánske praktiky“); 3) zločinecký program skupiny.

1) Organizačná štruktúra

Zločineckú skupinu mafiánskeho typu môžu vytvoriť – podobne ako bežnú zločineckú skupinu – tri alebo viac osôb. Tento *údaj* jasne potvrdzuje, že rozdiel medzi bežnou zločineckou skupinou a mafiánskou skupinou nespočíva v počte členov či v existencii organizovanej štruktúry. Ako však ukázali nedávne štúdie, v zločineckej skupine mafiánskeho typu je štruktúra organizovaná v jasnom hierarchickom modeli s jasne definovanými funkciami a skutočnou „postupnosťou velenia“.

2) „Mafiánske praktiky“

Tento veľmi dôležitý znak je dosť presne definovaný v treťom odseku článku 416-bis a predstavuje skutočné rozlišovacie kritérium pre kvalifikovanie skupiny „mafiánskeho typu“ a jej odlíšenie od skupiny uvedenej v článku 416.

Je nevyhnutné, aby členovia používali silu zastrašovania, ktorá vychádza priamo z prepojenia so skupinou, čo vytvára stav podriadenosti a pristúpenie na „dohodu o mlčanlivosti“ jednak u samotných obetí, ale aj vo všeobecnosti u populácie, ktorá obýva územie, kde skupina pôsobí.

Konkrétne je „sila zastrašovania“ schopnosť organizácie zastrašovať ľudí vďaka rozšírenému názoru o jej sile a moci. „Spoločné povedomie“ o tom, že určitá organizácia (alebo „rodinný klan“) je mocný a pripravený použiť násilie, aby dosiahol svoje zločinecké ciele, postačuje na vytvorenie a rozšírenie pocitu strachu, zastrašenia a podriadenosti, ktoré vždy sprevádza „zákon mlčanlivosti“ (je veľmi bežné, že obeť zločinov mafiánskych organizácií, napríklad výpalného, sa natoľko boja možných represálií, že odmietajú svedčiť počas vyšetrovania a súdneho konania, čím ešte posilňujú organizáciu, ktorá sa môže cítiť v určitom zmysle „nedotknuteľná“).

V praxi je sila zastrašovania tak zakorenená v spoločnom povedomí obyvateľstva, že ju dokonca ani nie je potrebné použiť zakaždým, keď skupina zamýšľa spáchať zločin: veľmi často postačuje

predstaviť sa ako člen dobre známej rodiny a požiadať o výpalné výmenou za „ochranu“: obeť často zaplatí bez ďalších otázok, pretože je dostatočne zastrašená a podriadená v dôsledku dobre známej moci a násilnosti mafiánskej skupiny.

Priamym dôsledkom sily zastrašovania zo strany skupiny je tzv. „omertà“ („zákon mlčanlivosti“ alebo „dohoda o mlčanlivosti“). Najst' správnu definíciu tohto pojmu sa zdá dosť jednoduché, ak zohľadníme historický pôvod javu mafie a jej vývoj.

Mafiánska skupina vlastne zneužíva „mlčanlivosť“ svojich členov ako aj obyvateľstva a obetí, ktoré žijú na území, kde organizácia pôsobí a má vplyv. „Mlčanlivosť“ v tomto kontexte znamená absolútne odmietanie spolupracovať so štátnymi orgánmi (vyšetrovateľmi, prokurátormi, sudcami) a dokonca aj rozprávať sa s novinármi a inými osobami vo všeobecnosti.

Často to pramení zo strachu z možných represálií, ale spája sa to aj s postojom odmietania legitimitnosti verejných orgánov vo vzťahu k súkromnej sfére; a tento postoj stále pretrváva v určitých oblastiach Talianska. Avšak tento „zákon mlčanlivosti“ je hlavne dôsledkom strachu z možných represálií zo strany mafiánskych klanov, je rozšírený a sprevádza ho presvedčenie, že spolupráca so štátnymi orgánmi vo všeobecnosti (a najmä so sudcami a prokurátormi) nezabráni Mafii výrazne poškodiť osoby, ktoré spolupracujú s justíciou (buď fyzicky alebo hmotne). V minulosti sa vyskytlo mnoho prípadov, keď sa majitelia obchodov, obchodníci a ďalší ľudia, ktorí museli platiť výpalné, pokúsili spolupracovať s prokurátorom (alebo svedčiť v súdnom konaní), následne sa stali predmetom vyhrožok, zhoreli im priestory či autá a v závažnejších prípadoch boli zavraždení.

3) Zločinecký program

Cieľom činnosti zločineckej mafiánskej skupiny je *„získať moc alebo kontrolu, buď priamo alebo nepriamo, nad ekonomickými aktivitami, koncesiami, povoleniami, verejnými zmluvami a službami alebo dosiahnuť nezákonné zisky alebo výhody pre seba alebo akékoľvek iné osoby, alebo počas volieb brániť alebo obmedzovať volebné právo alebo získať hlasy pre seba alebo akékoľvek iné osoby“*.

Podľa litery zákona kontrola nad ekonomickými aktivitami môže byť aj „nepriama“, teda vo forme využívania nominovaných osôb, čo ešte viac sťažuje vyšetrovanie a dolapenie skutočných vinníkov, ktorí stoja za protizákonným podnikaním. To sa stáva napríklad v mnohých regiónoch južného Talianska, kde hotely, rezorty, reštaurácie a iné činnosti prevádzkujú „čisté“ osoby, ktoré nemajú žiadne zjavné väzby na mafiánske rodiny (ale len naoko...).

Zaujímavým aspektom možného (a stále častejšieho) cieľa zločineckých skupín mafiánskeho typu je zasahovanie do volebných výsledkov. Je to veľmi relevantná otázka, pretože ak sa mafiánskej skupine podarí dosadiť svojich ľudí do kľúčových verejných funkcií (v miestnom zastupiteľstve alebo na regionálnej úrovni alebo dokonca na celoštátnej úrovni), môže ďalej rozširovať svoje činnosti a ťažiť z pomoci z najvyšších miest verejných inštitúcií.

Kasačný súd (v prípade č. 8651 z roku 2009) uviedol, že mafiánsku zločineckú skupinu možno odlíšiť od bežnej zločineckej skupiny (ktorá vyžaduje páchanie trestnej činnosti), pretože mafiánska zločinecká skupina nevyžaduje nevyhnutne páchanie zločinov, ale môže byť len nástrojom, prostredníctvom ktorého členovia dosahujú svoje nezákonné ciele pomocou zastrašovania, stavu podriadenosti a „zákonu mlčanlivosti“ (cieľom môže byť aj dosť všeobecné generovanie *„neoprávnených ziskov a výhod pre seba alebo iné osoby“*).

4) Postavenie členov

Na rozdiel od článku 416, ktorý sa zameriava na počiatočnú formu organizovanej skupiny (*„keď sa spočítajú tri alebo viac osôb...“*), článok 416-bis sa nevzťahuje na moment, keď sa skupina formuje, ale na rozdielne postavenie jeho členov, čo implikuje, že základ skupiny je rovnaký ako štruktúra uvedená v článku 416.

Ako vo svojej judikatúre uvádza Najvyšší kasačný súd Talianskej republiky, aj keď nie je nevyhnutné, aby všetci členovia mali rovnaké chápanie, postačuje, aby si bol každý člen

„vedomý“ toho, že sa dobrovoľne účastní zločineckej skupiny ďalších dvoch osôb (aby sa dosiahol minimálny počet troch členov) so znakmi uvedenými v článku 416-bis. Účasť neznamena jednoducho zdieľať alebo vzhliadať ku „kriminálnym hodnotám“ mafiánskej skupiny, ale aj byť aktívne činný v ňom, napríklad páchať konkrétnu trestnú činnosť, podieľať sa na príprave jednotlivých zločinov, atď..

vi) *Boj proti mafii*

Po tom, čo sa stali obeťami mafiánskych vražd na Sicílii sudcovia Giovanni Falcone a Paolo Borsellino, zákonodarca Zákonom č. 8 z 20. januára 1992 a Zákonom č. 356 zo 7. augusta 1992 (a nedávno Vyhláškami č. 92/2008 a 159/2011) zmenil množstvo ustanovení týkajúcich sa organizovaného zločinu mafiánskeho typu, posilnil právomoci orgánov činných v trestnom konaní a zaviedol nové pravidlá vo veci dokazovania.

Okrem sprísnenia trestov pre zločinecké zoskupenia mafiánskeho typu, nové zákony dali vyšetrovateľom, prokurátorom a sudcom k dispozícii lepšie nástroje pre boj s mafiou.

Nie je tu priestor detailne opísať všetky tieto opatrenia, ale stojí za spomenutie zásah zákonodarcu do pravidiel týkajúcich sa tzv. „pentiti“ (doslovne „tí, čo oľutovali“, t.j. bývalí členovia zločineckej skupiny, ktorí sa rozhodli spolupracovať s justíciou), nové ustanovenia vo veci tzv. „preventívnych opatrení“ (najmä s ohľadom na zaistenie a zabavenie majetku súvisiaceho s trestnou činnosťou mafie), prísnejšie pravidlá vo vzťahu k odpočúvaniu komunikácie, procesné pravidlá týkajúce sa právnej sily výpovedí svedkov a sprísnené pravidlá počas výkonu väzobného trestu.

Ešte zopár slov k nedávnej zmene pravidiel „pentiti“ (zločinci, ktorí skutok oľutovali): nové pravidlá jasne podnecujú členov, aby prelomili „zákon mlčanlivosti“ a nahlásili bývalých spolupáchateľov. Legislatíva týkajúca sa spolupracujúcich osôb zabezpečujúca zvýhodnené podmienky pre osoby spolupracujúce s justíciou (zníženie výsledného trestu, ochrana spolupracujúcej osoby a jej rodinných príslušníkov, atď.) viedla za posledných 30 rokov k výnimočným výsledkom v boji proti mafii.

Pri vyšetrowaní s pomocou spolupracujúcej osoby je však potrebné vždy mať na pamäti, že dvaja alebo viacerí *mafiosi*, ktorí svoje skutky oľutovali, sa môžu dohodnúť na falošnom svedectve s cieľom zničiť nepriateľa alebo naviesť vyšetrovateľov na zlú stopu. Niekedy sa môžu chcieť jednoducho pomstiť vplyvným ľudom (politikom a dokonca prokurátorom a sudcom). Tento silný nástroj by sa mal preto využívať v synergii s inými vyšetrowacími prostriedkami a výpovede spolupracujúcich osôb je vždy potrebné preveriť s ohľadom na iné dôkazné zdroje (viď napr. Kasačný súd, Oddiel VI, rozhodnutie č. 40520/2011).